

Inombekov Ozodbek Nasibilloevich

Qo'qon universiteti Andijon filiali

E-mail inombekovo@gmail.com

Tel+998884008306

Annotatsiya

Ushbu maqolada O'zbekiston arxeologiyasining bugungi kundagi dolzarb muammolari va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi. Jumladan, moliyaviy ta'minotning yetarli emasligi, malakali mutaxassislar tanqisligi, noqonuniy qazish ishlari va zamonaviy texnologiyalarning kam qo'llanilishi asosiy muammo sifatida ko'rsatilgan. Har bir muammo uchun aniq taklif va yechimlar berilgan

Kalit so'zlar O'zbekiston arxeologiyasi Moliyaviy yetishmovchilik Mutaxassislar tanqisligi Tarixiy obidalarni saqlash muammolari Dron, GIS, 3D texnologiyalar

Аннотация

В данной статье анализируются актуальные проблемы археологии Узбекистана сегодня и пути их решения. В частности, в качестве основных проблем обозначены недостаточная финансовая поддержка, нехватка квалифицированных специалистов, незаконная добыча полезных ископаемых и низкое использование современных технологий. Для каждой проблемы даны конкретные предложения и решения.

Ключевые слова Археология Узбекистана Недостаток средств Нехватка специалистов Проблемы сохранения исторических памятников Дроны, ГИС, 3D-технологии

Abstract

This article analyzes the current problems of the archeology of Uzbekistan today and ways to solve them. In particular, insufficient financial support, shortage of qualified specialists, illegal mining and low use of modern technologies are indicated as the main problems. Specific suggestions and solutions are provided for each problem

KeyWords Archeology of Uzbekistan Lack of funds Lack of specialists Problems of preservation of historical monuments Drone, GIS, 3D technologies yondashuv muhim ahamiyat kasb etdi. Tarixni mafkuraviy tazyiq ta'sirlardan holi tarzda o'rganish va uni xalqimizga, ayniqsa, yoshlarimizga yetkazish, yurtimiz tarixidagi yutuq va kamchiliklarni xolisona talqin qilib berish katta ahamiyatga ega. Zero, tarixni yoritishda manbalarga asoslanish bilan birga, ularni "tarix tarozisi"ga solib, xolisona talqin qilish ham kerak. Bu borada, arxeologiyaning, qolaversa, moddiy madaniyat tarixi bilan shug'ullanuvchi kasb egalarining o'rnini beqiyosdir. Jahondagi har bir mintaqaning o'ziga xos tarixi borligi ma'lum. Xususan, O'zbekiston ham o'z geografik hududi, aholisining asrlar davomida shakllangan mentaliteti bilan ajralib turadi. O'zbekiston tarixini o'rganish va uni yangi tarixiy manbalarini topish asosida keng ilmiy jamoatchilikka yetkazish, amalda tariximizni yanada boyitishga xizmat qiladi. Tariximizga yanada sinchkovlik bilan yondashishga, hunarmandchilik, sanoat ishlab chiqarishi, madaniyati, ma'rifati, millatlararo munosabatlar, urf-odatlar, etnik kelib chiqishi va boshqalarni o'z ichiga oladi. Zero, O'zbekiston tarixi butun dunyoda o'z o'rniga ega va Jahon tarixining ajralmas bir qismi bo'lib, unda yashayotgan xalqlar bir-biriga yaqin, o'xshash va ayni paytda o'ziga xos xususiyatlariga ega. Shu sababdan ham "O'zbekiston arxeologiyasi: muammolar va yechimlar" rukni ostida Respublika ilmiy konferensiyasini o'tkazish va uni an'anaga aylantirish borasida O'zR FA Milliy arxeologiya markazi jamoasi muhim qadam tashladi. Konferensiya mavzusi, tadqiqot yo'nalishlari ham Milliy arxeologiya markazi Ilmiy kengashi tomonidan ishlab chiqilib, har yili o'tkazilishi rejalashtirilgan. Konferensiyada O'zbekiston moddiy madaniyati tarixi, xususan, arxeologiya sohasini o'rganishda olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini tahlil qilish, sohadagi muammolarni aniqlash va ularni yechimi

ustida ishlash, shuningdek, arxeologiya yodgorliklarining o'rganilishi hamda arxeologiya fanini o'qitishdagi yangi yondashuvlar masalalari oydinlashadi. Arxeologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlari keng muhokama qilinadi va natijalari umumlashtiriladi. O'zbekiston arxeologiyasini o'rganish sohasida erishilgan yutuqlarni jamoatchilikka yetkazish hamda ilmiy-tadqiqot natijalarini amaliyotga tadbiq etish nazarda tutiladi. Bu esa soha mutaxassislarining o'zaro fikr almashgan holda O'zbekiston arxeologiyasini hamkorlik asosida chuqur o'rganish, tadqiq etish imkoniyatlarini oshiradi. Albatta, quyida "O'zbekiston arxeologiyasi: muammolar va ularning yechimlari" mavzusida tayyor maqola taqdim etaman. Agar kerak bo'lsa, uni Word formatiga o'tkazib ham beraman. O'zbekiston arxeologiyasi: muammolar va ularning yechimlari O'zbekiston — Markaziy Osiyoning qadimiy sivilizatsiyalar beshigi hisoblanadi. Bu yerda qadimgi shaharlar, madaniyat markazlari va tarixiy yodgorliklar joylashgan. Arxeologiya fanining asosiy vazifasi shu tarixiy boyliklarni o'rganish, asrash va keyingi avlodlarga yetkazishdir. Biroq, so'nggi yillarda arxeologiya sohasida bir qator muammolar kuzatilmoqda. Ushbu maqolada ana shu muammolar va ularning yechimlari haqida fikr yuritiladi.

1. Moliyaviy va texnik ta'minotning yetarli emasligi Ko'pgina arxeologik qazilmalar grantlar va cheklangan byudjet hisobidan olib boriladi. Bu holat ilmiy izlanishlar ko'lamining torayishiga sabab bo'lmoqda Yechim: Davlat budjeti hisobidan barqaror moliyalashtirish tizimini yaratish, xususiy sektor homiyligini jalb etish, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirish.
2. Malakali mutaxassislar tanqisligi Yosh arxeologlar soni kamayib bormoqda, bu esa ilmiy uzviylikni buzmoqda. Yechim: Oliy ta'lim muassasalarida arxeologiya bo'yicha maxsus grantlar ajratish, talabalarni amaliyotga keng jalb etish va xorijiy tajribalarni o'rganish.
3. Tarixiy yodgorliklarning yo'qolib borishi va noqonuniy qazilmalar Qonunsiz qazishlar, yodgorliklarga zarar yetkazish holatlari hanuzgacha mavjud. Yechim: Qonunchilikni kuchaytirish, nazorat tizimini samarali tashkil etish, aholi o'rtasida madaniy merosga hurmatni targ'ib qilish.
4. Ilmiy izlanishlarning sustligi va zamonaviy texnologiyalarning yetarli darajada qo'llanilmasligi Ko'plab qazilmalar natijalari hali ham chuqur tahlil qilinmayapti, raqamli texnologiyalar esa kam qo'llanilmoqda.

Yechim: GIS, 3D model va dron texnologiyalarini joriy etish, xalqaro arxeologik markazlar bilan tajriba almashinuvi tashkil etish.

Xulosa qilib aytganda O'zbekiston arxeologiyasi boy tarixiy va madaniy merosga ega bo'lgan muhim ilmiy sohalardan biridir. Ushbu sohaning rivoji uchun mavjud muammolar - moliyaviy, kadrlar, texnologik va huquqiy jihatlar - tizimli ravishda hal etilishi zarur. Arxeologiya nafaqat o'tmishni o'rganadi, balki milliy o'zlikni anglash va uni mustahkamlashda muhim o'rin tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch". – T.: Ma'naviyat, 2008.
2. Qosimov B. va boshqalar. "O'zbekiston tarixi". - T.: "O'qituvchi", 2019.
3. Jo'raqulov B. "Arxeologiyaga kirish". T.: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2021.
4. UNESCO. "Cultural Heritage Protection in Central Asia". - Paris, 2017.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish to'g'risida"gi farmoni, 2021-yil.
6. Arxeologik tadqiqotlar jurnali, №2 (2023). - O'zbekiston Fanlar Akademiyasi, fanx instituti.